

14.05.–
05.09.
2021

EESTI KUNSTIMUUSEUM

KUMU

JANIS ROZENTĀLS

ELUTANTS • THE DANCE OF LIFE

Näitus „Janis Rozentāls. Elutants“ Kumu kunstimuuseumis
Exhibition *Janis Rozentāls: The Dance of Life* at the Kumu Art Museum
14.05.–05.09.2021

Näitus toimub koostöös
An exhibition in cooperation with

Kuraator / Curator: Aija Brasliņa
Konsultant / Consultant: Liis Pählapuu
Näituse kujundus / Exhibition design: Mari Kurismaa
Graafiline disain / Graphic design: Tuuli Aule
Koordinaatorid / Coordinators: Inga Jaagus, Ieva Kalnača
Assistent / Assistant: Maaria Kingla

Esikaanel: Janis Rozentāls. Printsess pārdikuga. Detail. 1913. Läti Rahvuslik
Kunstimuuseum
On the cover: Janis Rozentāls. Princess with a Monkey. Detail. 1913. Latvian National
Museum of Art

Täname / We thank:

Latvija 100

Väljaandja Eesti Kunstimuuseum – Kumu kunstimuuseum 2021
Published by the Art Museum of Estonia – Kumu Art Museum 2021

**„Entusiastlik ja innustav Rozentāls oli esimene,
kes äratas läti rahvas huvi kujutava kunsti vastu.
Seetõttu oli ta läti rahva esimene armastatu ning jääb
selleks igavesti.“**

Romans Suta, kunstnik ja kunstiteoreetik

Janis Rozentāls (1866–1916) võib pidada läti rahvusliku maali-
kunsti võtmeautoriks, kelle mitmekülgne loojaisiksus on jätnud
silmapaistva jälje kogu Läänemere regiooni kunsti moderniseeru-
misse. Rozentāls on üks neid kunstnikke, kes on aidanud tõsta
Läti kunsti sama kõrgele tasemele, kui see on Euroopa välja-
paistvates kunstikeskustes. Läti kunstiloos on Rozentāls ilmselt
kõige populaarsem ja armastatum autor, keda peetakse üheks
läti kultuuri sümboliks.

Külasepa poeg Janis Rozentāls omandas professionaalse
kunstihariduse Peterburi kunstiakadeemias. Võimeka isiksusena
vaimustus ta rahvusliku ärkamisaja ideaalidest ja lätlaste
identiteediotsingutest ning tunnetas kunstniku olulist rolli kultuu-
riliste muutuste algatamisel. 1896. aastal eksponeeris ta esime-
sel Läti kunsti näitusel Riias oma diplomitööd „Kirikulised (Pärast
jumalateenistust)“ (1894), võites sellega kohe publiku südame.
Rozentālsi tegevus kujundas nii Riia kui ka laiemalt Läänemere
regiooni kultuuriruumi – entusiastliku katsetajana tõi ta siinsele
kunstimaastikule värskeid modernistlikke uuendusi ja esteetikat,
seistes kunsti kaasajastamise eest ka oma kunstiteoreetilistes
ja -kriitilistes kirjutistes.

Näitus hõlmab kunstniku loomingut alates varastest rahva eluolu kujutavatest maalidest kuni mitmekihiliste sümbolistlike visioonideni, mida kroonivad romantilised unelmad müütilisest õnnemaast Arkaadiast. Rozentālsi pildikeele kaudu, mis kulgeb reaalsuse ja kujutlusmaailma vahel, saavad vaatajad osa tema väsimatust loomisrõõmust, ilujanust, püüdlustest jõuda inimese ja looduse vahelise harmooniani ning maalikeele aina suuremast väljendusrikkusest. Kunstniku loomingus vahelduvad kaasaegsete portreed ja figuraalsed teosed sümbolistliku, mütoloogilise ja religioosse temaatikaga. Korduvalt pöördub ta töödest loodud hilisemate variatsioonide kaudu endale armsaks saanud motiivide ja tegelaskujude juurde tagasi.

Uusromantilises kunstiõhustikus tegutsenud Rozentālsi loomingus ilmnevad nii realismi, impressionismi, rahvusromantismi, sümbolismi, juugendi kui ka uusklassitsismi mõjud, mille läbipõimimine on tunnuslik kogu sajandivahetuse Euroopa, eelkõige Vene, Saksa, Prantsuse ja Skandinaavia kunstile. Eri suundade isikupärast tõlgendamist imetles Rozentāls oma suuremate eeskujude hulka kuulunud kunstnike Arnold Böcklini, Ludwig von Hofmanni, James Whistleri ja Akseli Gallen-Kallela teostes. Rozentālsi loomingus etendab erilist rolli tema soomlannast abikaasa, lauljanna Elli Forssell – Rozentālsi saatuslik naisideaal, modell ja partner tema „elutantsus“, mis keskealise kunstniku jaoks Esimese maailmasõja keerises ootamatult katkes.

“With his enthusiastic and inspiring personality, Rozentāls was the first to awaken the Latvian nation’s interest in the visual arts. In this sense, he was the first love of the Latvian nation and will remain so forever.”

Romans Suta, artist and art theoretician

Janis Rozentāls (1866–1916) can be considered a key artist of Latvian national painting. His versatile creative personality left a prominent mark on the modernisation of art in the Baltic region. Rozentāls was one of the artists who helped to raise Latvian visual art to the level of prominent European art centres. In Latvian art history, Rozentāls is probably the most popular and beloved artist, and is considered to be one of the symbols of Latvian culture.

Janis Rozentāls, the son of a village blacksmith, received his professional art education at the St Petersburg Academy of Arts. As a talented person, he was fascinated by the ideals of the national awakening and the search for a Latvian identity, and he felt that artists had an important role to play in initiating cultural change. In 1896, at the first exhibition of Latvian art in Riga, he displayed his diploma work *From the Church (After the Service)* (1894), which immediately captivated the hearts of the public. Rozentāls’ activities shaped the cultural space of Riga and of the Baltic region generally. As an enthusiastic experimenter, he introduced innovative modernist ideas and aesthetics to the local art scene, and also defended the modernisation of art in his theoretical and critical writings.

The exhibition provides an overview of the artist's legacy, starting with his early works that depict Latvian folklife and ending with symbolic visions crowned by romantic dreams of the mythical utopia of Arcadia. Rozentāls' pictorial idiom, which includes reality and the world of imagination, enables viewers to share in his untiring joy of creation, his thirst for beauty, his striving for harmony between man and nature, and the increasing expressiveness of his pictorial language. The artist's work alternates between contemporary portraits and figurative works full of symbolism, as well as mythological and religious themes. He repeatedly returned to his favourite motifs and characters by creating new versions of his works.

Rozentāls' works, created in the atmosphere of Neo-Romantic art, were influenced by Realism, Impressionism, National Romanticism, Symbolism, Art Nouveau and Neoclassicism, the merging of which is characteristic of turn-of-the-century European art, primarily in Russia, Germany, France and Scandinavia. Rozentāls admired the personal interpretation of these various approaches in the works of his greatest inspirations, i.e., Arnold Böcklin, Ludwig von Hofmann, James Whistler and Aksel Gallen-Kallela. A special role was played by his Finnish wife, the singer Elli Forssell. She was Rozentāls' female ideal, his model and partner in his "dance of life", a life that was unexpectedly cut short during the vortex of World War I.

Janis Rozentāls (1866–1916)

- 1866 Sündis 6. märtsil Kuramaal Salduse vallas külasepa pere seitsmenda lapsena. / Born on 6 March in Saldus parish in Courland, the seventh child of a village blacksmith.
- 1888–1894 Õppis Peterburi Keiserlikus Kunstiakadeemias. Liitus rahvus-patriootilise kunstitudengite ühendusega Rūķis (Pākapikk). Studied at the St Petersburg Imperial Academy of Arts. Joined Rūķis (Gnome), the national association of patriotic Latvian art students.
- 1899 Naasis Peterburist kodumaale ja ostis Saldusesse maatüki, kus alustas maja ja ateljee rajamist (praegune Janis Rozentālsi nimeline Salduse ajaloo- ja kunstimuuseum). / Returned to his homeland from St Petersburg and bought a plot of land in Saldus, where he built a house and studio (currently, the Janis Rozentāls Saldus History and Art Museum).
- 1901 Kolis Riiga. / Moved to Riga.
- 1903 Abiellus soome lauljanna Elli Forsselliga. / Married the Finnish singer Elli Forssell.
- 1901–1914 Osales aktiivselt näitustel ja korraldas isikunäitusi. Oli Baltimaade kunstnike liidu ja Läti kunsti edendajate seltsi üks asutajaid. Töötas pedagoogina Riia kunstikoolides ja avas erastudio. Kirjutas artikleid Läti ajakirjadele Vērotājs ja Zalktis. / Participated actively in exhibitions and organised solo exhibitions. Was one of the founders of the Baltic Artists' Society and the Latvian Art Promotion Society. Worked as a teacher in Riga's art schools. Opened a private studio, and wrote articles for the Latvian magazines Vērotājs and Zalktis.
- 1915 Kolis suvel perega Soome. / Moved to Finland with his family.
- 1916 Suri 13. detsembril ootamatult Helsingis Kulosaaril. Died unexpectedly on 13 December on Kulosaari Island in Helsinki.
- 1917 Toimus mälestusnäitus Ateneumi kunstimuuseumis Helsingis. A memorial exhibition took place at the Ateneum Art Museum in Helsinki.
- 1920 Pärast Esimest maailmasõda naasis abikaasa Elli koos lastega Lätti ja avas Riias Rozentālsi kunstisalongi. / After the World War I, Elli returned to Latvia with their children and opened the Rozentāls Art Salon in Riga.

Autoportree. U 1900. Õli
Läti Rahvuslik Kunstimuseum

Self-Portrait. Ca 1900. Oil
Latvian National Museum of Art

1900. aasta paiku laiade pintsliilöökidega maalitud „Autoportrees“ on Janis Rozentāls näinud end dramaatilise, pinevil loojaisiksusena. Kaasaegsed pidasid Rozentālsi emotsionaalseks, elavaks ja impulsiivseks, väga seltskondlikuks ja sarmikaks inimeseks. Eri stiile kasutava ja uuendustele avatud kunstnikuna proovis ta oma loomingus alati ühendada rahvuslikud püüdlused euroopalike moesuundadega. 1901. aastal asus Rozentāls elama Baltimaade suurimasse kunstikeskusesse Riiga, kus temast sai nõutud portretist. Selles žanris lõi ta vabas ja uuenduslikus laadis portreid oma perekonnaliikmetest ja tuttavatest kultuuriinimestest. Rahakatele tellijatele maalis ta samal ajal ka konservatiivselt traditsioonilisi ja salongilikke esindusportreid.

In *Self-Portrait*, which was painted with broad brushstrokes around 1900, Janis Rozentāls depicted himself as a dramatic, exalted creative person. His contemporaries considered Rozentāls to be an emotional, lively, impulsive, very outgoing and charming person. As an artist who used different styles and was open to innovation in his work, he always tried to combine local national aspirations with European trends. In 1901, Rozentāls moved to Riga, the largest art centre in the Baltics, where he was in great demand as a portraitist. In this genre, he created relaxed and innovative portraits of his own family members, as well as portraits of famous cultural figures. At the same time, he painted conservatively traditional, idealised salon portraits for his wealthy clients.

**Kirikulised (Pärast jumalateenistust). 1894. Õli
Läti Rahvuslik Kunstimuseum**

From the Church (After the Service). 1894. Oil
Latvian National Museum of Art

„Kirikulised“ on Janis Rozentālsi diplomitöö, mille eest ta 28-aastaselt pälvis Peterburi Keiserlikus Kunstiakadeemias esimese järgu kunstniku nimetuse. Suuremõõdulisel maalil on kujutatud hetke, mil jumalateenistusel osalenud kirikulised väljuvad Salduse Jaani kirikust. Paljude figuuridega teost luues kasutas kunstnik enda tehtud fotosid, et tuua vaatajani elav galerii väikelinna elanikest ja maarahvast.

Just selle tööga pälvis Rozentāls kodumaal esimest korda tähelepanu, kui eksponeeris maali 1896. aastal esimesel Läti etnograafianäitusel Riias. Rozentāls osales näitusel Peterburis õppivate läti kunstnike rühmitusega Rūķis (Päkapikk), mis oli võtnud eesmärgiks rahva teenimise. Näituse rahvusliku paatose õhustikus käsitleti diplomitööd kui „patriootilist altarimaali“, mis pani aluse teose tulevasele „rahva lemmiku“ mainele.

From the Church is Janis Rozentāls' diploma work, for which, at the age of 28, he received a first degree of the artist's qualification from the Imperial Academy of Arts in St Petersburg. The large-scale painting depicts the moment when parishioners, after the church service, are leaving St John's Church in Saldus. The artist based this multi-figure work on his own photographs in order to introduce a living gallery of small-town and country residents to the viewer.

When it was exhibited at the first Latvian Ethnographic Exhibition in Riga in 1896, it drew attention to Rozentāls for the first time in his homeland. Rozentāls participated in the exhibition together with Rūķis (Gnome), a group of Latvian artists studying in St Petersburg who aimed to serve the Latvian people. In the exhibition's atmosphere of national pathos, the graduation project was perceived as a patriotic “altarpiece”, which laid the foundation for it later becoming the “public's favourite”.

Karjusneiu (Karjusneiu laul). 1898. Õli

Läti Rahvuslik Kunstimuseum

Shepherdess (Song of the Shepherdess). 1898. Oil

Latvian National Museum of Art

Päikeseline olustikumaal kujutab õitsvast nõlvakust alla astuvat karjusneiu, kel käes kudumistö. Rozentālsi fotode hulgast leiab sarnaseid ülesvõtteid jalutavatest linnapreilidest, keda ta on pildistanud 1895. aasta paiku. Maalil on kunstnik nautinud elurõõmsalt kirevaid värve ning pannud üldise helgusega kokku kõlama laulva talutüdruku. Rozentālsi kaasaegsed on rõhutanud tema lähenemises avalduvat südamlikkust.

Sama tegelaskuju on Rozentāls kujutanud ka akvarellil „Karjusneiu“, mis reprodutseeriti albumis „Pilte läti rahva elust“ (1896). Rozentālsi ja teiste tuntud läti kunstnike originaalteostest koosneva albumi unikaaleksemplari kinkisid Vidzeme Läti seltsid Venemaa tsaarile Nikolai II-le kroonimispäevaks.

This sunny scene of everyday life depicts a shepherdess walking down a flowering slope, holding her knitting. Similar images of strolling town girls can be found among the photographs that Rozentāls took around 1895. In the painting, the artist revelled in the bright colours and made them resound with general joyfulness by improvising the figure of the singing peasant girl. Rozentāls' contemporaries emphasised the heartfelt nature of his approach.

Rozentāls depicted the same character in a watercolour called *Shepherdess*, which was reproduced in the album *Scenes from Latvian Life* (1896). A unique copy of the album, which was comprised of original works by Rozentāls and other well-known Latvian artists, was gifted by the Latvian societies of Vidzeme to Tsar Nicholas II of Russia on the occasion of his coronation.

Varakevad Kuramaal. 1909. Õli
Läti Rahvuslik Kunstimuseum

Early Spring in Courland. 1909. Oil
Latvian National Museum of Art

Romantist Rozentāls iemastas dabas tīrīšanas pavasarī, kas bija viņa mīļākā gada laika. Pavasarim ir veltīti arī šie ziemas toņi un jutīgi, taču nūansēti Kuramaas ainavas ar ariem un ariņķiem. Rozentāls dabas attēlos bieži neredzams cilvēks, bet mākslinieks rādīja tos tikai marķētiem figūriņiem tālrunī.

Maalīdams savu dzimteni – Saldus Kuramaal, Koknese Vidzemē, Sigulda Rīgas tuvumā –, lūdz mākslinieku šīs lūdzības. Samamoodi kļūst ta ka pūjāmāšīd Soome vaateid teisel pool Läänemerd. 1912. gada Itāliareisil lummasid teda arkaadialiku lūunamaa ere pāikesevalgus ja Vahemere vārvīd.

„Varakevad Kuramaal“ on üks neist vähestest lāti kunstnike tōōdest, mille ostis oma kogusse Rīga linna toona veel vāga saksameelne kunstimuseum, mis oli āsja saanud endale uue historistsistlikus stilis hoone (praegune Lāti Rahvuslik Kunstimuseum).

Rozentāls, as a romantic spirit, was excited by nature's awakening in the spring, which was his favourite season. This light-toned and sensitively nuanced Courland landscape with a ploughman and shepherd is also dedicated to spring. People are often visible in Rozentāls' landscapes, but only as tiny figures in the distance.

By painting the landscapes of his homeland – Saldus in Courland, Koknese in Vidzeme and Sigulda near Riga – the artist transformed them into lyrical generalisations. He depicted the views of Finland across the Baltic Sea in the same way. During a trip to Italy in 1912, he was enchanted by the bright sunlight of the Arcadian south and the colours of the Mediterranean.

Early Spring in Courland is one of the few works by a Latvian artist that was bought by the Riga City Art Museum, which was very German-minded at the time and had just built a new historicist-style building (currently, the Latvian National Museum of Art).

Kunstniku ateljees. 1896. Õli
Läti Rahvuslik Kunstimuseum

In the Artist's Studio. 1896. Oil
Latvian National Museum of Art

Lõpetanud õpingud Peterburi kunstiakadeemias, otsustas Rozentāls jääda mõneks ajaks keiserliku Venemaa pealinna. Teda paelus sealne kunstielu: uusi suundi tutvustavad näitused ja võimalusterohke kunstiturg. 1890. aastate keskpaigas jagas Rozentāls Sadovaja tänaval koos õpingukaaslaste Vilhelms Purvītise ja Johann Walteriga ühiselt üüritud ateljeed. Maali „Kunstniku ateljees“ esiplaanil on kujutatud alasti modelli ja tagaplaanil kunstnikku, kes kütab väikest raudahju. Noort habrast naisterahvast on ilukummardaja Rozentāls jäädvustanud estetiseerivalt ja lüüriliselt, tehes temast maali peategelase. See kunstnikuameti argipäeva kujutav intiiimne teos on üks esimesi ateljeevaateid Läti maalikunsti ajaloos.

Having completed his studies at the St Petersburg Academy of Arts, Rozentāls decided to remain in the capital of Imperial Russia for a while. He was fascinated by the local art life: exhibitions introducing new artistic styles and an art market full of opportunities. In the mid-1890s, Rozentāls shared a rented studio on Sadovaya Street with his fellow students Vilhelms Purvītis and Johann Walter. In the foreground of *In the Artist's Studio*, there is a nude model, and in the background, an artist stoking a fire in a small iron stove. Rozentāls, who was an admirer of beauty, aesthetically and lyrically depicted the fragile young woman by making her the focus of the painting. This intimate work is one of the first Latvian paintings to depict an artist's studio.

Pihlaka all. 1905. Õli
Läti Rahvuslik Kunstimuseum

Under the Rowan. 1905. Oil
Latvian National Museum of Art

Rozentāls käsitles oma töödes korduvalt ema ja lapse teemat, kujutades kõige sagedamini just oma naist koos esmasündinud tütrega. Ikooniline maal „Pihlaka all“ on silmapaistvaim Rozentālsi madonnade seas. Õhtupäikese valguses punavate pihlakakobarate ja puuvõra rohelse lehestiku taustal seisab valges rõivastuses Elli, väikene Laila süles. Töö on loodud meisterliku impressionistliku kerguse ja vabadusega, laiade ja temperamentsete pintslilöökidega. Idülliline vabaõhuvaade tekitab mulje, et teos on maalitud vahetult ja kiirelt, justkui *alla prima* (üks õhuke värvikiht). Samas näitavad Soomes fotodele jäädvustatud hetked, et enne maali sündi mängiti aias läbi mitu kompositsiooni-varianti. Nummelas, umbes 50 kilomeetri kaugusel Helsingist, asus Elli vanematele kuulunud suvila, kus Rozentālsid koos lastega suvesid veetsid.

In his works, Rozentāls often depicted mother and child, mostly modelled by his wife with their firstborn daughter. The iconic painting *Under the Rowan* is the most prominent of Rozentāls' Madonnas. In the light of the evening sun, against the background of red rowans and the green foliage of a canopy of trees, Elli is dressed in white, with little Laila in her arms. The work was created with masterful impressionistic lightness and freedom, using broad and emotional brushstrokes. The idyllic open-air view gives the impression that the work was painted directly and quickly, seemingly *alla prima* (with a single coat of paint). However, the various photographs taken in Finland indicate that several compositions were tried out in the garden before the painting was actually created. Elli's parents owned a cottage in Nummela, about 50 kilometres from Helsinki, and the Rozentāls family would spend their summers there.

Päikese tütreid. U 1912. Pastell
Läti Rahvuslik Kunstimuseum

Daughters of the Sun. Ca 1912. Pastel
Latvian National Museum of Art

Janis Rozentāls keskendub oma loomingus nii teda inspireerinud rahvusromantilisele mütoloogiale ja folkloorile kui ka euroopaliku sümbolismi temaatikale. Muinaslooliste päikese tütarde kujutamisel sulavad omavahel kokku eri päritolu müüdid. Kunstnik on siin sundimatult ühendanud läti folkloori luigepiigad ja magava kandlemängija tegelaskuju puude taga salaja neiusid piiluva fauni motiiviga, mis on pärit antiikmütoloogiast. Päikese tütreid sarnanevad sümbolistide teostes armastatud õrnade naisekujudega ehk *femme fragile*'idega. Müütilise maailma ja reaalse maastikumotiivi ühendamisel on kunstnik kasutanud nii õlivärvile kui ka pastellile omast tehnikat: juugendlik joonemäng on kõrvuti õrnade värvivirvendustega. Läbi puude kumav keskpäevane valgus muudab kogu teose õhustiku unenäoliselt haihtuvaks. Sümbolismi idülliliste kujutuspiltidega samavõrd ahvatlesid Rozentālsi ka neile vastanduvad salapärased, ühtaegu demonlikud ja erootilised *femme fatale*'i tegelaskujud.

In this work, Janis Rozentāls focused on National Romanticist mythology and folklore, as well as on the themes of European Symbolism that inspired him. In the depiction of the legendary daughters of the sun, myths from various sources merge. The artist combined young swan maidens and a sleeping zither player from Latvian folklore with the motif of a faun secretly peeking from behind a tree. The daughters of the sun are depicted similarly to the beloved delicate females from the works of the Symbolists, i.e. the *femme fragile*. In combining mythical motifs with a real landscape, the artist used techniques typical of both oils and pastels, i.e. Art Nouveau line play is juxtaposed with gentle ripples of colour. The midday light shining through the trees provides the work with a dreamy, evanescent mood. Rozentāls was equally attracted to the idyllic imagery of Symbolism and mysterious, demonic and erotic *femme fatale* characters, which contrasted with it.

Must madu jahvatab jahu. 1903. Õli

Läti Rahvuslik Kunstimuseum

Black Serpent Grinding Flour. 1903. Oil

Latvian National Museum of Art

Rahvusromantismis oluline läti folkloor andis Rozentālsile võimaluse jutustada oma kaasaja sotsiaalsetest ja rahvuslikest vastuoludest. Kunstiteose motiiv ja pealkiri pärineb tuntud läti rahvalaulust, kus must madu jahvatab jahu rahva anastanud saksa isandatele. Kunstnik on folkloorist ammutatud süžee lahendanud samal moel šveitsi sümbolisti Arnold Böckliniga, kelle eeskuju ta tol ajal järgis. Böcklini töid tundis Rozentāls kunstikirjanduse ja originaalide järgi, populariseerides tema loomingut Läti perioodikas ka ise.

Kakskümmend aastat hiljem kinkis läti metseen puidutööstur Augusts Dombrovskis Rozentālsilt ostetud maali tolleks ajaks juba iseseisva Läti Vabariigi kunstimuseumile tingimusel, et raamile lisatakse neli rida rahvalaulust.

Latvian folklore, which played an important role in National Romanticism, provided Rozentāls with the opportunity to deal with the social and ethnic contradictions of his time. The motif and title of the painting are based on a well-known Latvian folk song, which describes a black serpent grinding flour for the German lords who have conquered the Latvian people. Rozentāls resolved the plot based on folklore in the same way as the Swiss symbolist Arnold Böcklin, whose example Rozentāls followed. Rozentāls knew Böcklin's works from art publications and, having seen his original masterpieces, also popularised Böcklin's works in Latvian periodicals.

Twenty years later, Augusts Dombrovskis, a Latvian patron and timber industrialist, donated the painting, which he had purchased from Rozentāls, to the art museum of the independent Republic of Latvia, with the proviso that four lines from the folk song be added to the frame.

Surm. 1897. Õli
Läti Rahvuslik Kunstimuseum

Death. 1897. Oil
Latvian National Museum of Art

Surma teema käsitlemine paelus Rozentālsi juba õpingute ajal Peterburis ja sai alguse tema varajasest huvist sümbolismi vastu. Siitpeale jõudsid tema loomingusse fantastilised, mütoloogilised ja religioossed tegelaskujud ning süžeed. Maalil on kujutatud surma figuuri, sirpi hoidvat pikas valges rüüs kõhetut naisterahvast, kes kaardub pimedas metsatukas hirmuäratava „surmasuudlusega“ üle talunaise süles magava haige kahvatu lapse. Surmavaimu kujutas kunstnik tol ajal veel realistlikult, edaspidi hakkas ta sümbolistliku temaatikaga kompositsioonides üha enam kasutama juugendlikku stiliseerimist. Siinjuures on oluline, et koos sümbolistidele omase sünge surmateemaga sündis Rozentālsi loomingus helge vastandina nägemus Arkaadiast – romantiline unistus õnnemaast või kaotatud paradiisist.

Rozentāls became interested in the subject of death while he was still studying in St Petersburg, and this was based on his early interest in Symbolism. Later, fantastic, mythological and religious characters and plots appeared in his work. The painting depicts a figure of death, i.e. a skinny woman in a long white robe holding a sickle with a frightening “kiss of death” on her lips, leaning over a pale sick child sleeping on a peasant woman’s lap. The artist was still portraying the spirit of death realistically at that time. Later, he began to use Art Nouveau stylisation more and more in his works with symbolic themes. It is also important to remember that, together with the gloomy theme of death characteristic of the Symbolists, a vision of Arcadia as a romantic dream of happiness or a lost paradise also emerged as a subject in Rozentāls’ works.

Kevadlaul (Juubeldavad lapsed). 1901. Õli

Läti Rahvuslik Kunstimuseum

The Song of Spring (Jubilant Children). 1901. Oil

Latvian National Museum of Art

Kevadine tärkamine pakkus Rozentālsile võimaluse jutustada rahvusromantismile omases metafoorses väljendusviisis harmooniast inimese ja looduse vahel. „Kevadlaulu“ kaks päikesevalgusest ümbritsetud poolalasti teismelist, kes oma karjusehõisete ja -kilgetega panevad kajama ümbritseva maastiku, meenutavad Arkaadiast pärit muretult õilmitsevaid müütilisi tegelasi. Kirkalt sinetav taevas võimendab maali idüllilist meeleolu ning valgete pilvetupsude ja habraste puude rütm kõlab kokku rohelisel mäekünkjal rõõmsalt jooksva tüdrukuga ja poisiga.

Ka seda kompositsiooni mängis Rozentāls paljudel fotodel eelnevalt läbi. Maali originaalses lahenduses on ta ühendanud isikliku maaelukogemuse, läti rahvalaulude lakoonilise poeetika ja läänelikud moodsa kunsti mõjud. 1904. aastal eksponeeriti „Kevadlaulu“ koos Rozentālsi mitme teise teosega rändnäituste ühingu IV näitusel Tartus ja Tallinnas.

The burgeoning of spring provided Rozentāls with an opportunity to tell a story about the harmony between man and nature expressed metaphorically, as was typical of National Romanticism. The two half-nude teenagers surrounded by sunlight in *The Song of Spring*, with the surrounding landscape resounding with their shouts of joy, are reminiscent of the carefree characters of Arcadia. The bright blue sky amplifies the idyllic mood of the painting, and the rhythm of white clouds and fragile trees echoes the girl and boy happily running on the verdant hill.

Rozentāls worked out the scenario for this painting by taking numerous photos. In the original solution for the painting, he combined his personal experiences of the countryside with the laconic poetics of Latvian folk songs and the influences of modern Western art. In 1904, *The Song of Spring* was exhibited with several other works by Rozentāls at the fourth exhibition of the Association of Travelling Exhibitions in Tartu and Tallinn.

Kristus lapsi õnnistamas
Riia Uue Püha Gertrudi kiriku altarimaali kavand. 1910. Õli
Läti Rahvuslik Kunstimuuseum

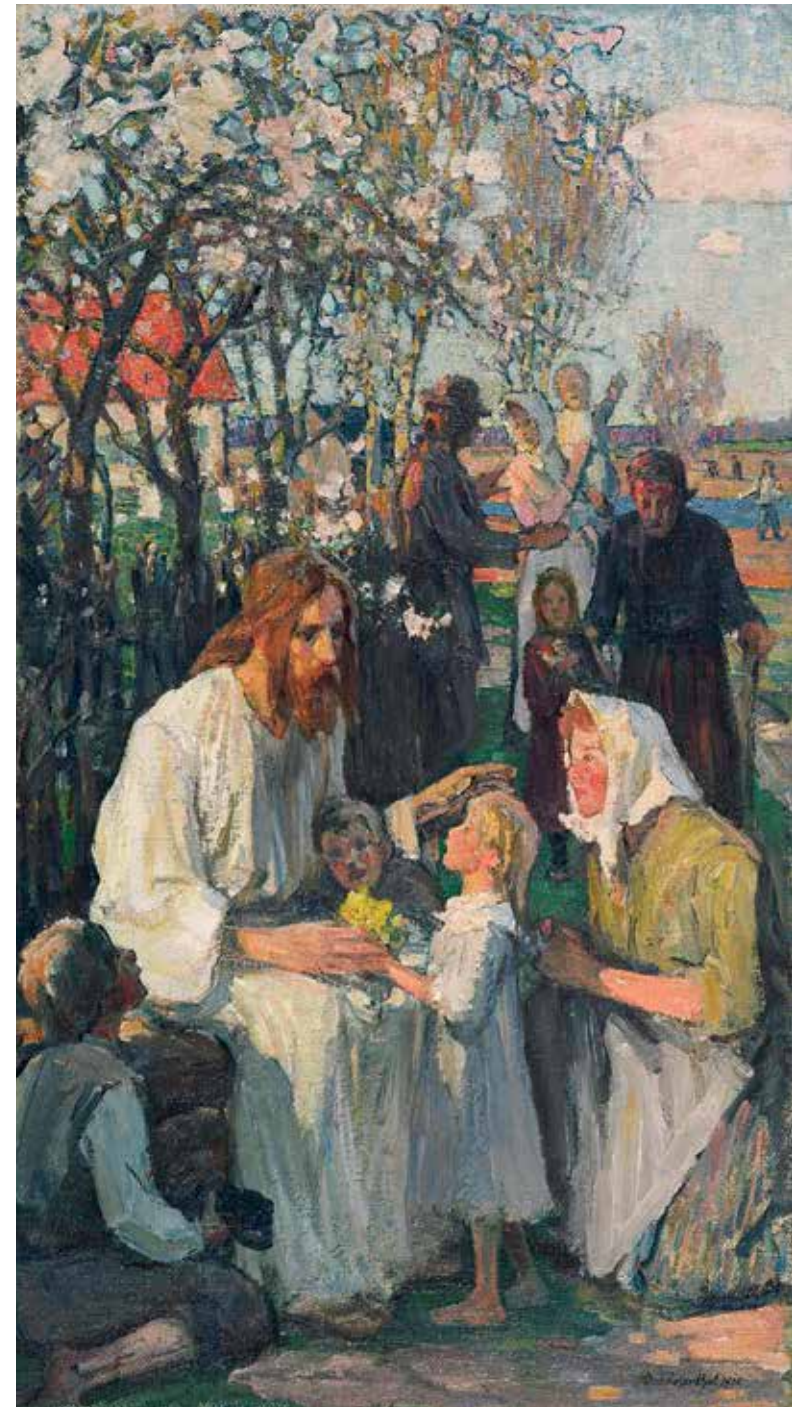
Christ Blessing the Children. Sketch of the altarpiece
in the Riga New St Gertrude Church. 1910. Oil
Latvian National Museum of Art

Janis Rozentāls rikastas oluliselt Läti sakraalkunsti. Ta moderniseeris altarimaali traditsioonilist väljendusviisi ning ühendas piiblllood Läti paikade ja loodusega. Ka Riia Uue Püha Gertrudi kiriku altarimaali „Kristus lapsi õnnistamas“ süžee on toodud Läti rustikaalsele kevadmaastikule. Maalil on kujutatud õitsvate õunapuude all istuvat Jeesust, päikesevalgus paistmas tema ja õnnistust saavate laste palgeile. Laste prototüübid olid Rozentālsi tütreid Laila ja Irja ning poeg Miķelis, põlvili laskunud emana on kunstnik kujutanud oma abikaasat Ellit.

Rozentālsi paelusid paljud sümbolistide seas armastatud kristlikud teemad, näiteks inimlike kirgedega laetud Eeva ahvatlemine hea ja kurja tundmise puu juures või Kristuse ja Samaaria naise motiiv Johannese evangeeliumist. Neil teemadel on Rozentāls maalinud mitmeid eri versioone.

Janis Rozentāls significantly enriched Latvian sacred art. He modernised the traditional means of expression on altarpieces and combined Bible stories with places and nature characteristic of Latvia. The scene of the *Christ Blessing the Children* altarpiece in the Riga New St Gertrude Church is a rustic, springtime landscape of Latvia. The painting depicts Jesus sitting under a blossoming apple tree, with the sun shining on his face and on the faces of the children being blessed. The models of the children were Rozentāls' daughters Laila and Irja, and his son Miķelis. And the artist portrayed his wife Elli as the kneeling mother.

Rozentāls was captivated by many of the Christian themes beloved by the Symbolists, e.g. the Temptation of Eve under the Tree of Knowledge, a Biblical scene that is loaded with human passion, or the motif of Christ and the Samaritan Woman from the Gospel of John. He painted several compositions on these themes.

Printsess pärdikuga. 1913. Ūli
Lāti Rahvuslik Kunstimuseum

Princess with a Monkey. 1913. Oil
Latvian National Museum of Art

Maali „Printsess pärdikuga“ suuremõduline versioon kuulub Rozentālsi populaarseimate tōode hulka. 1913. aastal eksponeeriti seda XI rahvusvahelisel kunstinäitusel Mūncheni Klaaspalees. Leipzigi kirjastus Velhagen & Klasing ostis autorilt kohe ka reprodutseerimisõigused. 1914. aasta kevadeks mūius Janis Rozentāls maha algse tōo kolm vāiksemas mōõdus kordust, jättes neljanda perekonnale.

Maalil on kujutatud juugendlikku kaunitari, kerges rōivastuses ja ehitud punapāist *femme fatale*'i, kelle helmereast on otsekui vāikese austajana kinni haaranud pärdik. Sajandivahetuse kunstis populaarse printsessi tegelaskuju modelliks oli baltisaksa vōimlejanna Gotho Bātge.

Kaasaegsed tōlgendasid teose sūmbolistlikku sõnumit allegoorilise viitena kunstniku sõltuvusele ūhiskonnast vōi kunstist, mis kāsķijanna rollis oma teenijaga māngib. Lāti kunstiajalooos peetakse seda maali ūheks sūmbolismi ja juugendstiili sūnteeksi tippteoseks.

This large-scale painting *Princess with a Monkey* is among Rozentāls' most popular works. In 1913, it was shown at the 11th International Art Exhibition at the Glass Palace in Munich. By the spring of 1914, Janis Rozentāls had sold three smaller versions of the original work, but kept the fourth for his family.

The painting depicts an Art Nouveau beauty, a bejewelled red-headed *femme fatale* in a light dress, with a monkey at her feet. The monkey has grabbed hold of her beads like a little admirer. The model of the princess, a character popular in the art of the turn of the 19th/20th centuries, was the Baltic-German gymnast Gotho Bātge.

Contemporaries interpreted the work's symbolic message as an allegory of the artist's dependence on society or art, which like a dominating mistress plays with her servant. In the history of Latvian art, this painting is considered to be a masterpiece that synthesises Symbolism and Art Nouveau.

Arkaadia. U 1913. Õli
Läti Rahvuslik Kunstimuseum

Arcadia. Ca 1913. Oil
Latvian National Museum of Art

Janis Rozentālsi võlus sümbolistide loomingus populaarne Arkaadia teema. Varaseim visioon idüllilisest õnnemaast valmis 1897. aastal Peterburis, viimane fovistlikult erksavärviline lahendus aga elu lõpus Soomes. Suureformaadiline ja paljude figuuridega kompositsioon „Arkaadia“ kui ilu ja armastuse apoteoos on tõenäoliselt maalitud pärast Itaalia-reisi. Inimese ja looduse harmooniast jutustaval fantaasiapildil on omavahel põimitud viited antiikmütoloogiale ja kaasaegsele elutunnetusele. Moodsalt riietatud ja alasti naisfiguure kõrvutades vaatleb kunstnik naise erinevaid rolle elu müsteeriumis. Alastuse kujutamine looduse rüpes peegeldab ka tolelaegset ilu ja loomulikkuse kultust, mida propageeris Saksa kultuuriruumist alguse saanud *Lebensreform*'i (elulaadi reformi) filosoofia.

Suuremõdulist „Arkaadiat“ ei ole autor signeerinud ega dateerinud, seetõttu peetakse seda mõnikord ka lõpetamata teoseks.

Janis Rozentāls was enchanted by Arcadia, a major theme in Symbolism. His earliest vision of an idyllic utopia was completed in St Petersburg in 1897. His last Fauvist and brightly coloured work was completed toward the end of his life in Finland. The large-format and multi-figure *Arcadia*, an apotheosis of beauty and love, was probably painted after a trip to Italy. In this fanciful picture that tells the story of the harmony of people and nature, references to ancient mythology and modern life are intertwined. By juxtaposing the fashionably dressed and nude female figures, the artist was examining the different roles played by women in the mystery of life. The depiction of nudity amid nature also reflects the cult of beauty and naturalness that was promoted at that time by the philosophy of *Lebensreform* (life reform), which originated in the German cultural space.

The large-scale *Arcadia* was not signed or dated by the artist, and therefore it is sometimes thought to be an unfinished work.

Fotosessioon Salduses. U 1895
Foto: Janis Rozentāls. Kirjandus- ja muusikamuseum, Riia

Photo session in Saldus. Ca 1895
Photo: Janis Rozentāls. Literature and Music Museum, Riga

Omandanud fotografeerimisoskused omal käel, pildistas Janis Rozentāls palju, kogudes sel moel visuaalset materjali teoste kavandite jaoks. Pildile on püütud kaks linlikus riietuses noort daami jalutamas maalilisel künkal keset päikeselist suvepäeva. Tõenäoliselt on tegemist Salduse lossimäega, mis oli kunstniku tavapärane jalutuspaik. Sünnipaiga maastiku motiiv, mida Rozentāls täiendas vaid laulva talutüdruku figuuriga, jõudis hiljem maalile „Karjusneiu (Karjusneiu laul)“ (1898).

After acquiring basic photographic skills on his own, Janis Rozentāls took lots of photos, thereby collecting visual material for his works. This picture shows two young ladies in city clothes walking on a picturesque hill in the middle of a sunny summer day. This is probably Saldus Castle Mound, where the artist usually took his walks. Later, Rozentāls would use these landscape motifs of his birthplace in his paintings, including in a painting titled *Shepherdess (The Song of a Shepherdess)* (1898), in which the figure of a singing farm girl is depicted on this same hillside instead of the strolling ladies.

Soome lauljanna Elli Forssell ja Janis Rozentāls. 1902

Foto: Arvīds Zīle. Erakogu

Finnish singer Elli Forssell and Janis Rozentāls. 1902

Photo: Arvīds Zīle. Private collection

Silmapaistva kaksikportree on 1902. aasta lõpus üles võtnud läti fotograaf Arvīds Zīle. Saatuse tahtel kohtus Janis Rozentāls pärast Riias Vērmāne aia paviljonis toimunud soolokontserti soome lauljanna Elli Forsselliga ja armus esimesest silmapilgust. 5. märtsil 1903 abiellus paar Helsingis. Foto on jäädvustustunnetest, mis Läti kultuuriringkonna ühe romantilisema armuloona tol hetkel õide puhkesid. Rozentāls kordas kompositsiooni 1905. aastal graafilisel teosel „Kaksikportree“.

At the end of 1902, this wonderful double portrait was taken by the Latvian photographer Arvīds Zīle. Janis Rozentāls met the Finnish singer Elli Forssell after a solo concert in the Vērmāne Garden Pavilion in Riga and it was love at first sight. On 5 March 1903, the couple married in Helsinki. The photo recorded the feelings that blossomed as one of the most romantic love stories in Latvia's cultural community unfolded. In 1905, Rozentāls repeated the motif in his graphic work *Double Portrait*.

Elli ja Janis Rozentāls (keskel) baltisaksa kunstniku Bernhard Borcherti maja korteris

Riias. 1903. Foto: Ernst von Hirschheydt. Riia Ajaloo- ja Laevandusmuuseum

Elli and Janis Rozentāls (in the middle) in a flat of the Baltic German artist Bernhard Borchert's house in Riga. 1903

Photo: Ernst von Hirschheydt. Museum of the History of Riga and Navigation

Abiellumise järel elasid Rozentālsid mõnda aega Riias oma sõbra, baltisaksa kunstniku Bernhard Borcherti majas Daugava jõe läänekaldal. Noort perekonda on korteri interjööris korduvalt pildistanud baltisaksa fotograaf Ernst von Hirschheydt, kel õnnestus pere taustal dokumenteerida ka mõned Rozentālsi tuntud, kuid hiljem kadunuks jäänud maalid. 1904. aasta sügisel kolisid Rozentālsid läti arhitekti Konstantīns Pēkšēnsi projekteeritud modernsesse juugendstiilis majja Riias aadressil Alberta 12 (praegune Janis Rozentālsi ja Rūdolfs Blaumanise muuseum).

After the marriage, the couple lived for some time in Riga, at the house of their friend, the Baltic-German artist Bernhard Borchert, which was located on the west bank of the Daugava River. Ernst von Hirschheydt, a young Baltic-German photographer, repeatedly photographed the young family in the flat. Luckily, he was also able to document in the backgrounds of those photos some of Rozentāls' paintings that were subsequently lost. In the autumn of 1904, the Rozentāls family moved to a modern Art Nouveau building, which was designed by the Latvian architect Konstantīns Pēkšēns at 12 Alberta Street in Riga (currently the Janis Rozentāls and Rūdolfs Blaumanis Museum).

Janis Rozentāls (vasakul) koos kunstnike Vilhelms Purvīse ja Bernhard Borchertiga Riia Läti seltsi hoone keskse fassaadimaalingu ees. 1910
Foto: Jānis Rieksts. Erakogu

Janis Rozentāls (on the left) with the artists Vilhelms Purvītis and Bernhard Borchert at the central façade painting of the Riga Latvian Society building. 1910
Photo: Jānis Rieksts. Private collection

Läti fotograaf Jānis Rieksts on talletanud haruldase hetke, mil maalikunstnikud Vilhelms Purvītis ja Bernhard Borchert on 1910. aasta sügisel tulnud vaatama oma kolleegi vastsest valminud freskosid Riia Läti seltsi hoone fassaadil. Dekoratiivsetes allegoorilistes kompositsioonides on Rozentāls rahvusromantismi temaatikat ja klassikalist traditsiooni ühendades kujutanud paganlikke läti (balti) mütoloogia tegelaskujusid: Pērkons sümboliseerimas väge, Potrimps ilu ja Pīkols tarkust. Neid Läti kunstiajaloo 19.–20. sajandi vahetuse märkimisväärsemaid fresko- ja mosaiigitehnikas värvilisi maalinguid saab hoone fassaadil (aadressil Merķeļa 13) praegugi imetleda.

The Latvian photographer Jānis Rieksts captured a rare moment in the autumn of 1910, when the painters Vilhelms Purvītis and Bernhard Borchert came to see their colleague's newly completed frescoes on the façade of the Riga Latvian Society building. Combining themes of National Romanticism with the classical tradition, Rozentāls depicted the following characters from pagan Latvian (Baltic) mythology in the decorative and allegorical compositions: Pērkons, symbolising power; Potrimps, beauty; and Pīkols, wisdom. These paintings, which were created using colourful fresco and mosaic techniques, as noteworthy examples of Latvian art from the turn of the 19th/20th centuries, can still be seen today (at 13 Merķeļa Street).

Janis Rozentāls „valguspildid“

Rozentāls oli ka harrastuspiltnik. 1892. aasta paiku soetas ta väikese kaasakantava reisikaamera, millega jäädvustas oma kodukandis Salduses maarahvast ja väikelinna inimesi. Rozentālsi kunstilisi otsinguid peegeldavatel ajaloolistel „valguspildidel“ on nii dokumentaalne kui ka esteetiline väärtus. Säilinud fotodest moodustavad enamiku 1890. aastatel tehtud ülesvõtted. Fotokaamera abil on Rozentāls talletanud kunstiteoste motiive ja modellide poose, kadreerinud kompositsiooni ning eksperimenteerinud valguse-varju efektidega. Erinevate misanstseenide läbimängimiseks kutsus ta poseerima nii kunstnikud Johann Walteri ja Bernhard Borcherti kui ka sõbrad, tuttavad ja pereliikmed. Lisaks on kohalikud fotomeistrid teinud Rozentālsist kui silmapaistvast ajastukaaslasest palju portreefotosid. Jäädvustused ateljee atmosfääris töötavast või koos naise ja lastega poseerivast kunstnikust dokumenteerivad ühtlasi hetki sõjaeelsest *belle époque*'i elust.

Janis Rozentāls' “light pictures”

Rozentāls was also an amateur photographer. Some time around 1892, he purchased a small portable camera to take pictures of country people and small-town residents in his native Saldus. These historical “light pictures”, which reflect Rozentāls' artistic searches, have both documentary and aesthetic value. Most of the surviving photographs date back to the 1890s. Using his camera, Rozentāls recorded artistic motifs and models' poses. He framed compositions and experimented with light-and-shadow effects. He invited the artists Johann Walter and Bernhard Borchert, as well as other friends, acquaintances and family members, to pose for various *mise-en-scènes*. Other local photographers also took many photos of Rozentāls as a prominent contemporary. These photos, which capture the artist working in his studio, or posing with his wife and children, also serve to document belle époque lifestyles before World War I.

Jan Rosenthal.